

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України,
кафедра обліку і аудиту,
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,
тел.: 034240137,
e-mail: oa@nung.edu.ua

Анотація. У статті проаналізовано порядок формування облікової інформації з метою управління витратами нафтогазовидобувних підприємств і надані пропозиції щодо організаційної структури системи управління для цілей обліку.

Ключові слова: облікова інформація, нафтогазовидобувні підприємства, управління витратами.

Annotation. In the article the order of forming of accounting information with the aim of management of oil-erect enterprises charges and given suggestions are analysed in relation to the organizational structure of control system for the aims of account.

Key words: accounting information, oil-erect enterprises, charges management.

Вступ. Вплив зовнішніх і внутрішніх економічних факторів на розвиток підприємств паливно-енергетичного комплексу України, у тому числі непередбачувана політика квотування імпорту нафти, справляння рентної плати, стабільно зростаючі ціни на послуги монополістів, зобов'язує формувати таку систему управління, яка забезпечувала б досягнення основної мети бізнесу – отримання прибутку, що забезпечується двома шляхами: збільшенням обсягів виробництва та реалізацією або зниженням витрат. Нелегке становище нафтогазовидобувної галузі економіки України вимагає нових

Кафка С.М. Формування облікових даних для управління витратами
заціноної структури для скорочення витрат.

Мета статті – проаналізувати підходи до формування організаційної структури управління витратами нафтогазовидобувних підприємств і запропонувати ефективну її систему для цілей обліку.

Постановка завдання. Управління витратами підприємства є динамічним процесом, що включає в себе управлінські дії прямого й зворотного зв'язку для досягнення високого економічного результату діяльності.

Ефективність управління витратами в цілому та виробничими зокрема досягається в умовах комплексного підходу до проблем господарської діяльності підприємства, адже при їх вирішенні забезпечується управління як на рівні виробництва (управління технологіями, ресурсами), так і на рівні взаємовідносин з партнерами, постачальниками, споживачами, державою. Управління витратами забезпечується на системній основі управління господарською діяльністю – це гармонійне поєднання управління доходами та витратами підприємства. При цьому ефективність діяльності послідовно забезпечується ступенем задоволення споживача виробленою продукцією (її функціональними властивостями), ефективністю технологій, що використовуються, оптимальною структурою залучених ресурсів, ефективністю господарських процесів, системи управління та організаційної структури підприємства. Комплексність підходу передбачає управління витратами підприємства не тільки на стадії вивчення ринків збуту, але й за всіма етапами життєвого циклу продукції.

Результати. Напрями розв’язання проблем щодо формування системи управління витратами та її елементів визначено в працях: С.Бороненкової [1, с.261–264], М.Вахрушиної [2, с.219–237, 298–346], В.Герасимчука [3, с.164], М.Пушкаря [4, с.95–115]. Однак, віддаючи належне доробкам зазначених науковців, залишається не повною мірою вирішене питання раціональної послідовності системи управління витратами, що впливає на її ефективність.

Вважаємо, для забезпечення ефективних результатів діяльності нафтодобувних підприємств доцільним є дотримання певної послідовності дій (рис. 1).

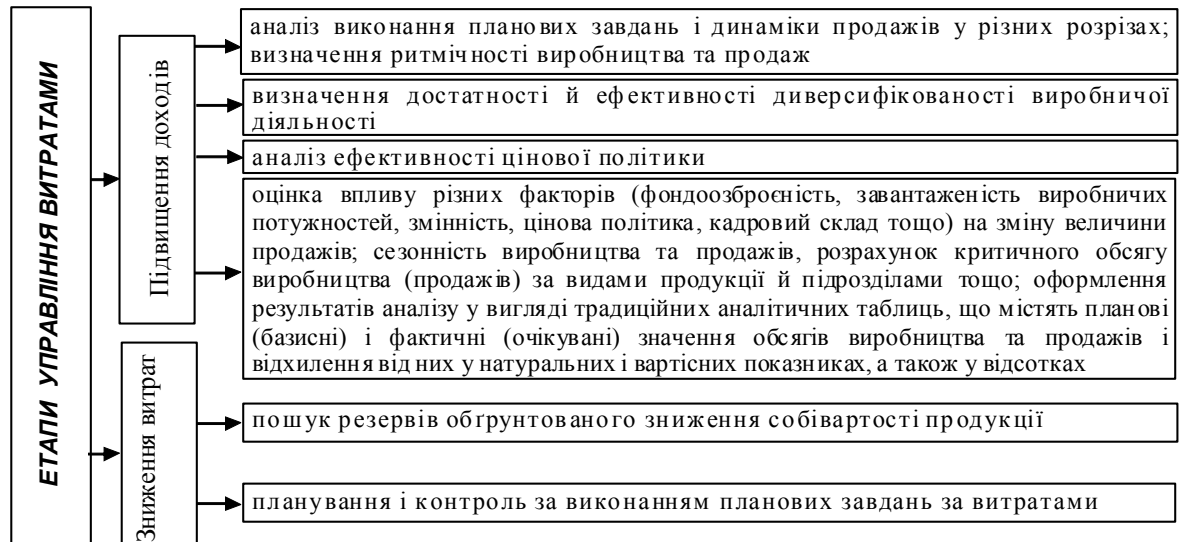

Рис. 1. Етапи ефективного управління витратами на підприємстві

Основними завданнями ефективного управління витратами є:

1) *забезпечення управління витратами*, яке полягає в зборі необхідної інформації, її обробці та підготовленні різноманітних варіантів управління ними. Наприклад, щоб сформулювати необхідні функціональні якості продукції, слід мати інформацію про структуру й обсяги ринку, об’єми видобутку нафти, вміст води, домішок, а щоб забезпечити ефективність придбання – інформацію про ймовірних постачальників;

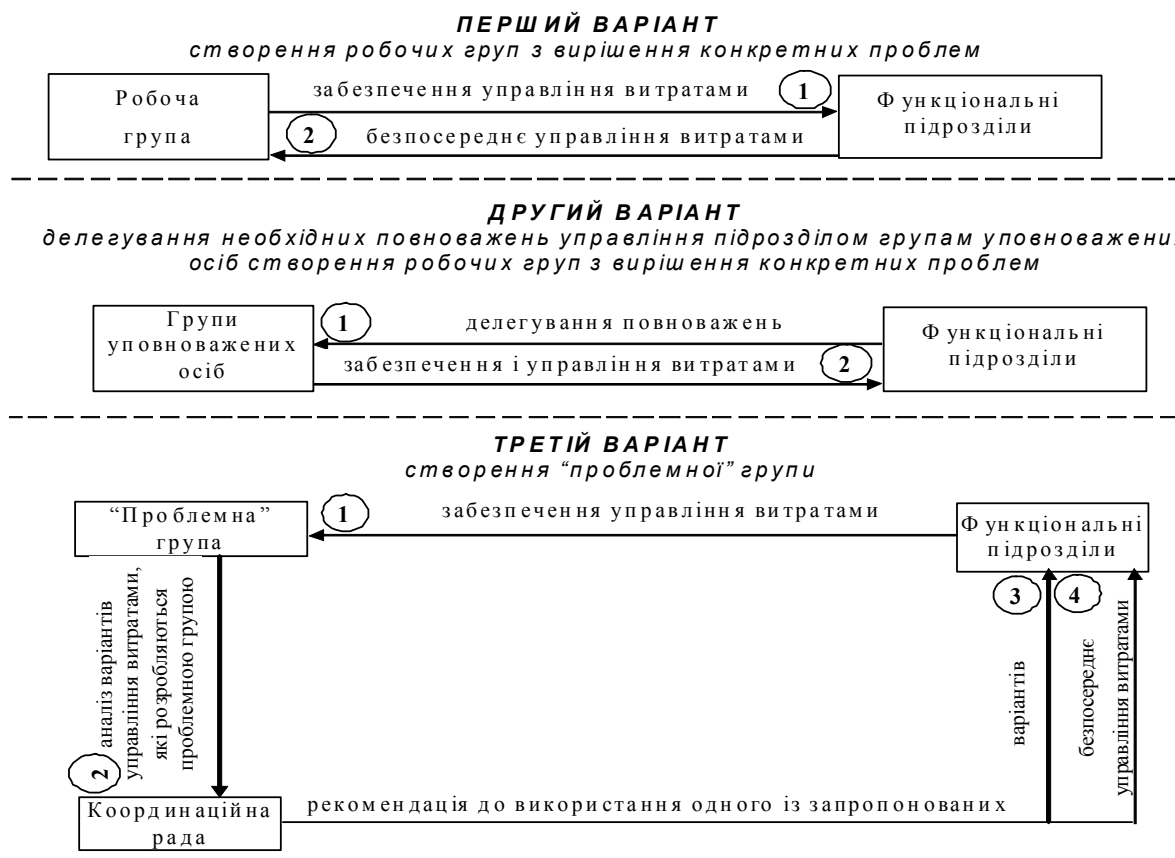
2) *здійснення управління витратами* шляхом провадження управляючих впливів з метою їх зниження. У цілому цей аспект полягає в реалізації тих програм, які розробляються на стадії забезпечення.

Поєднання обох аспектів у функціях одного підрозділу практично є недоцільним. У першу чергу, це зумовлено тим, що всі сторони господарської діяльності підприємства взаємопов’язані між собою і спроба передати функції забезпечення управління витратами однієї з будь-яких структур може призвести до некоректного вирішення проблеми, що виникла. З іншого боку, на підприємстві фактично немає підрозділу, який здатен був би ефективно вирішувати проблему забезпечення та управління витратами хоча б з точки аналізу й розробки варіантів вирішення проблем. Вважаємо, що найбільш оптимальним було б використання в групі, що складається з технологів, технічних менеджерів, економістів, фінансистів, математиків, спеціалістів з дослідження операцій тощо.

Проблема управління витратами займає центральне місце в системі обліку витрат і калькулюванні собівартості продукції. Пропонуємо розглядати систему управління витратами з погляду її трьох базових елементів: організаційної структури, процесів управління та методики управління.

Першим базовим елементом запропонованої системи є **організаційна структура управління витратами**. Це – новостворений або традиційний підрозділ з розшире-

ними повноваженнями, до завдань якого входять забезпечення структури управління витратами необхідною вихідною інформацією та безпосереднє управління ними. В умовах діяльності нафтодобувних підприємств доцільним є дослідження таких організаційних варіантів управління витратами (рис. 2).

Кафка С.М. Формування облікових даних для управління витратами

Перший варіант є найбільш розповсюджений з існуючих сьогодні організаційних схем управління витратами. Цей підхід найбільш прийнятний для малих підприємств, але недоцільний на середніх і великих підприємствах. По-перше, це зумовлено необхідністю збору й аналізу великого обсягу інформації, що призводить до необхідності створення додаткових інформаційних потоків, адже чим більша сфера діяльності підприємства, тим більша ймовірність появи кризових ситуацій. При такому організаційному підході робочі групи формуються часто й у великій кількості, що істотно знижує швидкість та ефективність прийняття рішень. По-друге, при формуванні фінансових потоків виникає потреба приймати рішення, які обмежують інтереси того чи іншого підрозділу, відповідно знижується об'єктивність прийнятих рішень.

Другому варіантові (делегування необхідних повноважень управління підрозділом групам уповноважених осіб) також властиві недоліки, які доповнюються ще й тим, що не кожен підрозділ може дозволити собі мати висококваліфікованого аналітика чи групи аналітиків.

За третього варіанта всі розроблені проблемною групою варіанти аналізуються координаційною радою та рекомендуються до використання керівництву підприємства, а управління витратами здійснює безпосередньо підрозділ, що відповідає за той чи інший вид витрат.

Проблемна група формується на постійній основі зі спеціалістів головних функціональних напрямів підприємства: технологів, менеджерів, фінансистів, економістів,

аналітиків, а також спеціалістів у сфері дослідження операцій. Чисельність групи залежить від розміру підприємства. Основними завданнями є збір, аналіз необхідної інформації, розроблення різноманітних варіантів управління витратами, моніторинг відхилень витрат від запланованого рівня, підготовлення й аналіз оперативних рішень функціональним підрозділам. Координаційна рада формується на тимчасовій основі з провідних спеціалістів функціональних підрозділів. Їх завдання полягає в аналізі головного варіанта розвитку, запропонованого проблемною групою. Найважливішою перевагою такого підходу є тісні взаємозв'язки між підрозділами, адже інколи стратегічні й оперативні напрями визначаються одним підрозділом, а реалізуються іншим.

У цих умовах використовується так званий проектний підхід до розв'язання проблемних питань. Проект включає комплекс взаємопов'язаних організаційних, технічних, фінансових, економічних, екологічних заходів з вирішення поставленого питання. Наприклад, при вирішенні проблеми освоєння нових родовищ нафти та газу створюються проблемні групи, до функцій яких входять облік, контроль і планування з метою управління проектом. Головним завданням групи є забезпечення рентабельності видобутку нафти. Окрім того, забезпечення контролю, обліку та планування в межах окремих проектів призводить до постійного моніторингу рентабельності окремих родовищ, здійснення якого входить до функцій координаційної ради. У результаті інвестор має повну прозорість усього ланцюга інвестицій: фінанси–технології, ресурси–збільшення видобутку нафти, зниження витрат–повернення позикових коштів чи реінвестування. Тобто така проектна структура є своєрідною перехідною формою від централізованого інтеграційного варіанта управління витратами до розроблення та вибору варіанта рішення на базі конкретного підрозділу, що забезпечує їх обґрунтованість та виваженість, і як наслідок, фінансову стійкість підприємства. Отже, це найбільш доцільний варіант організації управління витратами нафтодобувних підприємств.

Висновки. Сьогодні особливого значення набуває налагоджена робота всіх елементів системи управління витратами на підприємстві. Тому, по-перше, запропоновано аналітичні елементи процесу управління витратами на підприємстві, які потрібні для формування баз даних з необхідною інформацією для розробки варіантів управління витратами. З метою кращого контролю витрат виробництва для деталізації й групування витрат вирішальне значення мають такі об'єкти обліку, як місця виникнення витрат. Розвиток обліку за цими об'єктами визначає нині головний напрям удосконалення виробничого обліку, контролю та управління формуванням витрат виробництва. По-друге, рекомендована методика управління витратами дозволяє здійснювати аналіз виключно на основі зіставлення матеріальних і фінансових потоків, що дає змогу зробити аналіз і його результати зрозумілими менеджерам усіх рівнів управління.

1. Бороненкова С. А. Управленческий анализ : учебное пособие / С. А. Бороненкова. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 384 с.
2. Вахрушина М. А. Бухгалтерский управленческий учет : учебник для вузов / М. А. Вахрушина. – М. : ЗАО “Финстатинформ”, 2000. – 533 с.
3. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання : навчальний посібник / В. Г. Герасимчук. – К. : КНЕУ, 2000. – 360 с.
4. Пушкар М. С. Управлінський облік / Пушкар М. С. – Тернопіль : Карт-бланш, 1998. – 163 с.
5. Кафка С. М. Аналітичні елементи системи управління витратами на підприємстві / С. М. Кафка // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2004. – № 3 (29). – С. 71–75.

Рецензенти:

Перезовова І.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

